
Akademien för utbildning och ekonomi

**Pedagogers uppfattningar om att arbeta med färg i
förskolan**

En intervjustudie med förskollärare

Eva Lööv

Oktober 2010

Examensarbete 15 hp

Ämne
Pedagogik

Lärarprogrammet 210 hp

Handledare Johan Liljestränd

Examinator Peter Gill

Abstract

Lööv, Eva (2010). Pedagogers uppfattningar om att arbeta med färg i förskolan - En intervjustudie med förskollärare. Examensarbete inom pedagogik. Lärarprogrammet. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Studiens syfte var att få en uppfattning om pedagogernas uppfattningar om att arbeta med färg med barnen i förskolan. Jag genomförde en intervjustudie med fyra pedagoger på två bildmedvetna förskolor. Studiens resultat visar att pedagogerna ser barnens utveckling av färgmedvetenhet som viktigt för ett kreativt och reflekterande tänkande. I litteraturen menar flera författare att arbetet med färg i förskolan inte bara går ut på att göra rätt utan att mycket består av att få prova och se vad man kan åstadkomma. En del forskning säger att det har varit fokus på att mäta barnens kunskaper om kunskapen om att teckna och att målningen isig har blivit åsidosatt. Färg påverkar barnen på olika sätt. Färgerna kan anpassas efter barnens behov eller för att göra dem nyfikna och inspirerade.

Nyckelord

Färg, kreativitet, reflektion, utveckling

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Syfte.....	5
Frågeställning	5
Bakgrund: Om färgers betydelse för barn.....	6
Begreppet färg.....	6
Forskning om barn och färg.....	7
Något om handböckers idéer om hur man använder färger	8
Kort bakgrund om Waldorfpedagogiken.....	9
Kort bakgrund om Reggio Emiliapedagogiken	10
Sammanfattning	10
Metod.....	10
Val av metod.....	10
Informanter och förskolor	11
Hållbarhet.....	12
En jämförande metod	12
Resultat.....	13
Förskolornas idéer om färganvändning	13
Arbetsätt och material.....	15
Problemområden och hur man handskas med problem	17
Inspirationskällor – pedagogisk motivation	18
Styrdokument i de olika förskolorna	19
Sammanfattning av resultat	20
Diskussion.....	21
Förslag på fortsatt forskning	23
Källförteckning.....	24
Bilaga	26

Inledning

Bilder är viktiga för oss människor i allmänhet och inte minst för barn. Detta gäller också för barnens tid i förskolan. En viktig men ofta försummad dimension i pedagogiskt tänkande kring bilder är färgens betydelse. Överallt finns det färg men hur uppmärksammar barnen färgen? Det visar sig till exempel när barnen målar och ritar och i andra situationer använder färg under sin tid på förskolan. Barn möter färger i sin omgivning genom kläder, spel, TV, dataspel och inom sport. Att använda färger kan förstås som en viktig del i utveckling av bildmedvetandet. Boyatzis & Varghese (1994)

Ett sätt att närma sig området är att undersöka hur förskollärare uppfattar färgernas betydelse i det pedagogiska arbetet. Genom att förstå hur de resonerar blir det möjligt att sätta in frågan om färgers betydelse för barn i ett förskolepedagogiskt sammanhang. Resultatet kan bidra till kunskap om hur man kan utveckla barns skapande av bilder med fokus på färgens betydelse.

Som blivande förskollärare så har jag under min studietid fått en annan syn på förskolan. Jag ser med andra ögon på det som pedagogerna gör och vilka ansvarsområden de har. Under våra praktikperioder så saknade jag på min VFU-plats (verksamhetsförlagd utbildning) målning med färg. Det fanns flaskfärger och vattenfärger men de användes bara vid de organiserade pysslen som till exempel vid jul och påsk. Barnen använde kritor och tuschpennor ibland. Det varierar mellan förskolor men det var det här utbudet av material jag möttes av. Det fick mig att börja fundera på om färg har någon påverkan på barns utveckling och då på vilken effekt det kan ha. Vad händer om vi inte ger barnen färg och material för att kunna vara kreativa?

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogernas arbete med färg tillsammans med barn i bildmedvetna förskolor, där man arbetar mycket med färg i sin verksamhet.

Frågeställning

Hur uppfattar pedagogerna användning av färg med barnen i bildmedvetna förskolor?

Vilka pedagogiska konsekvenser kan deras synsätt få för barns utveckling?

Bakgrund: Om färgers betydelse för barn

I det här kapitlet kommer jag inledande beskriva definitioner av vad färg är. Sedan behandlas tidigare forskning om färg och dess betydelse för barn. Jag tar också upp hur pedagoger introducerar färgen till barnen och hur barnen sedan tar den till sig och använder den.

Begreppet färg

Jan Sisefsky skriver i Nationalencyklopedin att begreppet "färg" främst syftar på perceptionen hos den som ser färgen:

Färg, fysisk och fysikalisk egenskap hos föremål som dock är svår att enkelt och fullständigt beskriva. Med färg menas vanligen först och främst själva *färgperceptionen* (dvs. upplevelsen av färg) såsom gult, rött, gulrött, svart, grått etc. Ordet färg används även om färgämnen och färdiga produkter för att färgsätta ytor och föremål, t.ex. *målningfärger*. Samma målningfärg ger dock inte alltid samma färgperception. Denna beror också på belysning, omgivande färger m.m. Jan Sisefsky i www.ne.se

En möjlig tolkning av att färg är något som finns hos betraktaren är att den är förknippad med tolkning och upplevelser. Färg "ser ut", färg "finns". Hur färg ser ut eller upplevelsen av färg hos barn blir då särskilt viktigt i pedagogiskt arbete.

Forskning om barn och färg

Bendroth Karlsson (1998) skriver om att det inte har forskats så mycket om varför barn använder färg i sina teckningar, utan mer om hur och när de lärt sig de rätta namnen på de olika färgerna. Det har alltså studerats hur barnen har använt de "rätta" färgerna på "rätt" objekt till exempel att måla solen gul och inte blå. Färgens betydelse har däremot använts inom psykoanalytiska traditioner från 1940-talet. Genom att se barnens färgval har man trott sig kunna läsa barnens innersta känslor. Inom Waldorfpedagogiken inreds klassrummen i olika färger för att stimulera barnens inläring enligt Goethes färglära Bendroth Karlsson (1998). De mindre barnens rum inreds med varma röda färger och i de äldre barnens rum använder man blåa nyanser som anses vara mer intellektuella.

Inom barnbildsforskningen har fokus legat på att mäta ett barns kunskap och förmåga. Paul Klee (en av de abstrakta koloristerna) uttrycker det så här: Linjen är lättare att mäta och därför har det fokuserats på teckningens och dess linje, och därmed har målningen blivit förbisedd, (Bendroth Karlsson (1998)). Ofta handlar barnbildsforskningen om att mäta vad ett barn kan eller på annat sätt värdera barns förmågor.

Askland och Sataøen (2003) beskriver spädbarns färgseende. Ett litet barn kan inte fokusera och se skarpt innan två års ålder men färgseendet finns redan vid födseln. Färgseendet behöver utvecklas några månader för att barnet skall kunna uppleva nyanser. När barnet är cirka 5 månader kan det skilja olika färger åt och uppleva nyanserna. Detta sker långt innan barnet kan uttrycka sig via ett språk. Det här tas också upp av Read & Upington (2009). De skriver att färg i barnens miljö har stor och djup betydelse för mindre barn. En nyligen utförd studie visar att spädbarn kan skilja färger och nyanser åt. Den här studien utfördes på sju månader gamla barn och man tittade på hur barnen reagerade.

Boyatzis & Varghese (1994) skriver om en undersökning de gjort där de ställde den här frågan till sextio barn "Hur får olika färger dig att må?" Det var trettio flickor och trettio pojkar mellan 5-6½ år som blev tillfrågade om hur de reagerade när de fick se olika färger och de fick förklara sin känslomässiga reaktion. Resultatet blev att 69 % av barnen fick positiva reaktioner som glädje och förväntan när de blev visade

färgerna i undersökningen. Det visade sig också att det blev flera positiva reaktioner till ljusa färger som röd, rosa och blå och mer negativa känslor för de mörkare färgerna som brun, svart och grå. Det visade sig att flickor i huvudsak tyckte bättre om de ljusa färgerna och deras intresse var lägre för de mörka färgerna. Pojkarna hade fler positiva känslor för de mörkare färgerna än flickorna hade.

Read & Upington (2009) skriver att färg rekommenderas i förskolor av olika miljö- och designforskare. Syftet med deras undersökning var att identifiera små barns färgseende och hur de påverkas av färg i sin omgivning. De refererar till en studie som visar att varma färger med ljusa tillbehör var att föredra för barns utveckling, men ändå används ofta vit, benvit eller gråa färger på väggarna. Författarna menar att barnen mellan 3 – 5 år själva skulle kunna vara med och välja färger till sin omgivning. Frågar man ett äldre barn eller en vuxen så skulle deras önskemål reflektera en 3-5 åringens önskemål om färg menar de. Färg förknippas i ovanstående forskning med känslor och upplevelser. Förmågan att urskilja färger uppträder tidigt i människans utveckling. En möjligt kritisk fråga är om vuxnas användning av färger med barn kan fungera som en nyckel till deras själsliv, hur barnen mår.

Något om handböckers idéer om hur man använder färger

En förstaklass var på en konstutställning där olika konstnärer hade tillverkat alfabetet i olika varianter och material. Då kom idén upp att de själva skulle göra samma sak (Löf Eriksson, 1993). Barnen skissade först och tillverkade sedan en bokstav som de valt. De fick välja färger, mäta, klippa, sy och använda sig av olika sorters material som färg, tyg, glitter och pärlor. Det tog lång tid och slutresultatet stämde inte alltid överens med den ursprungliga skissen. Det var den kreativa processen som var det väsentliga och att få barnen att se att fantasi även går att använda sig av i klassrummet och inte bara på bildlektioner som tidsfördriv. Att använda fantasins kraft och ge saker den färg eller form man vill är viktigt enligt Barnes (1987). Att utmana barnen för att stimulera deras fantasi, att till exempel be dem att beskriva en glass som väger ett ton eller rita en zebrafågel. Vi kan också genom att tala med barnen och fråga dem saker som vad de ser i en bild och hur de tolkar en bild för att

få igång ett tänkande, så de blir medvetna om alla färger och mönster som finns runt omkring oss.

Maria Taube, författare och intendent på Moderna museet i Stockholm bedriver där en världsledande pedagogik. Hon deltog i en intervju i Utbildningsradions serie Hämta kraft 23 november 2008. Hon menar att barn behöver färg för att överleva. Hon arrangerar kurser i bild och färg för vuxna och barn i ateljén på Moderna Museet. Där får barnen både betrakta konst och prata om det de ser och sedan själva tillverka egen konst. Hon, liksom Rob Barnes (1987), anser att barn behöver blanda färg och aktivt få känna och se på färg. Att få uppleva hur det ändras när man blandar och se vad som har samma färg som barnet har blandat blir en upplevelse för barnet.

Bostelmann och Mattschull (2006) skriver att arbetsmaterialet ska anpassas till barnen för att underlätta skapandet. De menar att man ska bortse från att vissa saker är för barn och andra för vuxna. Barnen ska ha stora penslar och mycket färg. En liten barnpensel kan förstöra skaparlusten för resten av livet. I en artikel av Gunnar Åsén (2008) skriver han om barns bildskapande och ställer frågan om detta avtar när barnen lär sig läsa och skriva eller om den antar en annan form. Samtliga författare i den här delen av texten betonar vikten av att barn utvecklar sitt medvetande om färger. Det sker i huvudsak genom experimenterande former under pedagogisk ledning.

Kort bakgrund om Waldorfpedagogiken

Waldorfpedagogiken utvecklades av Rudolf Steiner och bygger på Antroposofins sätt att se på vetenskap och konst Gedin & Sjöblom (1995). Antropos betyder människa och sofi vishet och man kan säga att Antroposofi är läran om hur människan ska finna sin rätta väg. Skapande verksamhet som måleri är en viktig del inom Waldorfs pedagogik (Ritter, 1997). Det är den skapande processen som är den viktiga delen och inte resultatet. Målningen är inte ett tidsfördriv utan en del av människan.

”Man måste se på skönhet som något som tillhör livet. Överallt måste man utveckla förståelse för att skönhet inte finns till för sin egen skull, utan att det är något som är nödvändigt för livet.” Rudolf Steiner (Ritter 1997 sid169) .

Kort bakgrund om Reggio Emiliapedagogiken

Reggio Emilia pedagogik utvecklades av Loris Malaguzzi och ett sätt att beskriva vad den innehåller är att barnen ska utveckla sina hundra språk. Man vill förena vetenskap, konst, fantasi, kropp och själ. Nyckelorden i det pedagogiska förhållningssättet är upptäckarglädje, forskariver, nyfikenhet och förundran. Bilden är viktig inom Reggio Emilia men det är bara ett av de hundra sätt man har att uttrycka sig med (Gedin & Sjöblom, 1995).

Sammanfattning

Litteraturen pekar på att det är barns upplevelser av färg som varit mest intressant. Författarna ovan betonar barnens experimenterande med färg. Litteraturbakgrunden pekar på att barn och färg inte handlar så mycket om att göra rätt, som vad och hur bilden föreställer något, utan om den mer subjektiva dimensionen i bildskapandet.

Metod

I detta kapitel tar jag upp val av metod, mina informanter och om materialets hållbarhet och om min jämförande metod.

Val av metod

Jag valde att göra en intervjustudie med pedagoger för min uppsats eftersom jag bedömde det var det bästa sättet att få svar på min fråga. Jag valde att göra en semistrukturerad intervju med fasta frågor där pedagogerna behövde förklara sina svar (Bryman 2002). Det gick inte att svara ja eller nej på frågorna. (bilaga 1). Det fanns också en möjlighet för mig att ställa följdfrågor om det behövdes. Frågorna

konstruerade jag för att försöka få fram en så tydlig bild som möjligt av pedagogernas arbete med färg i sin verksamhet. Genom att ställa dessa frågor fick jag ett brett material att bearbeta och analysera och svar på min fråga.

Informanter och förskolor

Intervjuerna utfördes på två olika förskolor, en Waldorfförskola och en Reggio Emiliaförskola. Jag valde dessa två förskolor på grund av att jag efter sökning på internet fann att de arbetar aktivt med färg i sin verksamhet. Jag tog kontakt via telefon med ansvarig på respektive förskola och bokade tid för intervjuer. Två pedagoger per förskola intervjuades. De namnges inte i detta material och det informerades jag pedagogerna om innan intervjuerna utfördes. Materialet som samlades in under intervjuerna behandlas konfidentiellt enligt rådande regler. (codex.se). Under intervjuerna på Waldorfförskolan spelades samtalen in på band och jag förde samtidigt anteckningar. På Reggioförskolan ville inte pedagogerna att jag spelade in samtalen så där förde jag bara anteckningar. Min uppfattning är ändå att det räckte eftersom jag strävade efter att få svar på mina frågor och skrev tills frågan var färdigbehandlad. Inspelningarna är nu inlåsta och kommer att förstöras efter att denna kurs är avslutad. Anteckningarna likaså och därmed anser jag att jag uppfyllt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskapliga forskning (Vetenskapsrådet 2010).

Pedagogerna på Waldorfförskolan är båda utbildade Waldorfpedagoger vilket är ett krav för att arbeta på en sådan förskola att ha den utbildningen. Pedagog 1 har arbetat nio år på förskolan och tidigare som lärare inom Waldorf, och pedagog 2 har arbetat 23 år inom Waldorf och innan dess arbetade hon på en kommunal förskola. Pedagogerna på Reggio förskolan är utbildade förskollärare men har ingen speciell Reggio utbildning. Där har pedagog 1 arbetat i 26 år som förskollärare och pedagog 2 fem år. Att jag valde just de förskolorna beror på att de arbetar mycket medvetet med färg och bild i verksamheten och det var det som intresserade mig. Jag ville veta hur de arbetar med färg, varför de gör det och om de tror att det påverkar barnens välmående under deras tid på förskolan.

Hållbarhet

Jag uppfattar att min huvudfråga kan besvaras utifrån de intervjuer jag gjort. Det var inte svårt att få i gång ett samtal om mina frågor och informanterna svarade på mina följdfrågor på ett tydligt sätt.

En jämförande metod

Genom att jämföra olika typer av svar på min fråga är det möjligt att förstå ämnet från två perspektiv. I slutet av varje avsnitt i resultatet sammanfattar jag skillnader och likheter mellan de olika informanterna.

Resultat

De olika temana som jag har valt att redovisa resultatet i utgår från de frågor som jag ställde till pedagogerna ute på förskolorna. Jag har delat in dem efter karaktär och innehåll. Där ingen pedagog 1 eller 2 finns nämnd redovisar jag bådas gemensamma beskrivning

Förskolornas idéer om färganvändning

I det här avsnittet kommer jag att beskriva hur de inom de olika förskolorna arbetar med färg i sin verksamhet.

Waldorf

På Waldorfförskolan använder de sig av färg och målning för att ge barnen en balans i livet och för att de ska må bra. Barnen tillbringar mycket tid på förskolan och pedagogerna vill att den tiden ska vara anpassad för barnen. De inreder med färger som påverkar barnen positivt. Den röda färgen återfinns på väggar och möbler och andra detaljer för att den röda färgen anses lugnande för de mindre barnen eftersom de upplever komplementfärgen som är grön. En komplementfärg är en färgs motsatsfärg och de ligger mitt emot varandra i färgcirkeln. Upp till en ålder av ca 6 år så upplever barnen färg på det sättet. Sedan genomgår hjärnan en utvecklingsfas och det ger ett annat sätt att tolka information. Blandar man dessa två komplementfärger uppstår en neutraliserad färg och den är grå. Genom att använda sig av olika färger i olika sammanhang kan man beroende av stämningen i gruppen pigga upp eller dämpa barnen enligt pedagogerna.

Pedagog 1 menar att om barngruppen inte riktigt har vaknat eller kommit igång för dagen så kan man välja att måla med barnet. Med en blå färg upplever barnen den som gul/orange och det ger en uppiggande effekt på barnen. Olika färger har olika komplementfärger och enligt pedagog 2 olika effekter på barnen. Om ett barn har det jobbigt av någon anledning går det att använda färgen som en terapi. Man sätter sig ensam med barnet och målar med de rätta färgerna för att lösa upp det som tynger barnen.

Reggio

På Reggio Emilia förskolan använder de sig av färg för att locka barnen och fånga barnens intresse. Det blir så konkret när man har färg i till exempel vattnet vid olika experiment och barnen ser vad som händer under processen. Pedagog 2 berättar att hon trodde att barnen skulle visa intresse för de olika experiment som de skulle göra på förskolan men responsen hon fick var över förväntan. Pedagog 2 använder sig av något som kallas för NTA-lådor i sitt arbete som står för "Naturvetenskap och teknik för alla". I de lådorna finns experiment inom natur och teknik. De har funnits i skolan tidigare men nu har även förskollärare utbildats och fått tillgång till dem. Barnen går in med all sin energi och undersöker och experimenterar och då är färgen viktig för det gör att barnen lättare kan se vad som händer vilket annars kan vara svårt för mindre barn. Pedagog 1 arbetar nu under en period som ateljérista på förskolan. Hon träffar alla barnen i mindre grupper och målar med dem. De använder sig av de tre grundfärgerna (röd, gul, blå) men också av vitt. Färgerna som används är klara färger som barnen sedan får blanda och undersöka vilka nyanser man kan få fram. Pedagogen låter barnen till viss del måla och blanda färger själv men hon anser att man ska avbryta barnets målning för att få ett bra resultat, så att allt inte blir brunt. Det är inte bara processen dit som är viktig utan även slutresultatet. Det ger barnen en chans att reflektera över när det är dags att avsluta en målning. Reflektion är något de båda pedagogerna arbetar med. De avslutar arbetspassen med att prata om vad barnen gjort och hur de har upplevt det. Att prata med barnen om de är nöjda med det de gjort eller inte, vad det blev och varför det blev just så. Syftet med deras arbete med färg är att barnen får använda sin fantasi och att påbörja en läroprocess. Barnen får uppleva något från början till slut, "från färgklick till färdig målning" som pedagog 1 uttryckte sig.

Jämförelse

Inom Waldorf menar de att det är själva processen som är det viktiga när man målar och att resultatet inte är det man strävar efter. Inom Reggio anser de att slutresultatet är viktigt, till exempel att barnet lär sig att avsluta sin målning i tid så det blir en vacker målning men även de tycker att processen dit är viktig. På Waldorf använder de sig av färgen i miljön för att ge barnen så bra förutsättningar som möjligt och det

beskrivs i Young Childrens Color Preferences in the Interior Environment av Marilyn A Read Deborah Upington (2009). Inom Reggio fann jag inte att de använde färgen i inredningen på det sättet.

Arbetsätt och material

Här kommer jag att beskriva hur pedagogerna arbetar och vad de använder för olika material i sitt arbete med färg.

Waldorf

De målar medvetet med akvarellfärg en gång i veckan och där emellan målar de med krita och pennor. Pedagogerna använder stora och lite dyrare växtpapper när de målar för de ger ett bättre resultat och de håller bättre. Pedagog 2 menar att barn, speciellt då de mindre barnen behöver stora papper och stora penslar för att de ska kunna prestera någonting och tycka att det är kul att måla. Det beror enligt pedagogerna på att deras motorik inte är tillräckligt utvecklad. Om de har dåligt material tappar de oftast skaparglädjen de har inombords och känner ett misslyckande. När de målar med färg så använder de en speciell akvarellfärg och den är flytande. När det gäller färger så är det de tre grundfärgerna gul, blå och röd som de använder men pedagogerna bestämmer ofta vilken eller vilka som ska användas. Barnen som är mellan 1 och 2 år använder bara en färg åt gången för de är inte mogna att hantera fler färger. De äldre barnen målar ibland med en färg och ibland alla tre. De målar vått i vått och med det menas att de först blöter ett papper med vatten och sedan målar barnen på det. Det är ett sätt att måla som främjar barnens fantasi igenom att det som de först målade, efter en stund flyter ut och ändrar den ursprungliga bilden. Genom att det sker så uppstår det ofta diskussioner mellan barnen om vad de ser i bilden. Det minskar även prestationskraven enligt pedagogerna. Barnen pratar aldrig om att "jag har målat fult och du målar så fint" i och med att bilden ständigt förändras. De arbetar utifrån tanken att det inte är resultatet som är det viktiga utan att det är själva processen som ger barnen en upplevelse.

Det är inte bara själva processen på pappret som är viktig utan också det som sker i vattenglasen när man sköljer penslarna. Att det blir grönt vatten om man doppar en gul och en blå pensel. Man måste som pedagog vara uppmärksam på alla möjligheter att ge barnen en färgupplevelse. Pedagogerna berättar också att det är viktigt att barnen får tid att måla och teckna, att man bör respektera barnet och den kreativa process som de upplever, men även att barnet respekterar sin målning genom att verkligen försöka och inte bara dra ett streck på ett papper. Syftet med deras arbete med färg är att inviga barnen i färgens värld. Barnen suger i sig kunskap och upplevelser. Pedagogerna vill få barnen uppmärksamma på färg och hur man kan blanda olika färger och hur många olika nyanser som finns. Att säga till barnen att blanda en brun färg på pappret av de tre grundfärgerna och se vilka olika bruna nyanser man får. Då uppstår det en diskussion mellan barnen om hur de andra gjorde och olika metoder och blandningar ventileras.

Reggio

De arbetar med olika projekt och teman med barnen som är utformade av pedagogerna men även influerade av barnens intressen. Det är också fri målning men det är alltid en vuxen med i rummet. Pedagogerna dokumenterar alltid det arbete som sker i ateljén och verkstaden under arbetspassen men inte alltid den fria målningen. Att barnen har många olika färger och andra material att tillgå anser pedagogerna vara viktigt. Det främjar deras kreativitet. I deras ateljé finns flera olika sorters färger, papper, penslar, kapsyler, piprensare, glitter och andra saker att använda sig av. De använder stora penslar och papper på stafflier för att det ska vara lättarbetat. Allt står på barnens nivå. Det ska vara så placerat för att barnen ska kunna komma åt allt utan att behöva fråga för att få hjälp och då avbryta den kreativa processen de är i. Under de pass då de arbetar med experiment så finns det en drake med i materialet. Det är en tygdrake och en sagobok som handlar om Draken Berta och i boken beskrivs de experiment som barnen kommer att få arbeta med under passet. Det är ett väldigt fint material och lätt att använda sig av som pedagog. Man börjar med att läsa ur boken och sen finns det en beskrivning av det material som behövs i ett blädderblock som hänger på väggen där alla barn kan se den. Draken Berta är ett material som alla förskolor kan använda sig av och hon har en egen hemsida www.draknet.nu som man kan besöka och få inspiration från.

Jämförelse

Förskolornas sätt att använda sig av material skiljer dem åt ganska mycket. Pedagogerna på Waldorfförskolan har ett mindre urval av material. De använder akvarellfärger, vaxkritor och ibland färgpennor för att barnen ska lära känna sitt material. Reggioförskolan däremot använder sig av olika sorters målarfärger som vattenfärg, flaskfärg, akrylfärg, akvarellfärger, kritor och färgpennor för att barnen ska få ett stort utbud att använda för att utveckla sin konstnärliga sida. På både Reggio och Waldorf använder de sig av material som gynnar barnen, stora penslar och stora papper vilket Antje Bostelman och Heiko Mattschull (2006) också menar är nödvändigt. Annars kan man förstöra den skapande känslan för alltid. De bägge förskolorna arbetar också med de tre grundfärgerna och låter barnen själva blanda nya färger. Rob Barnes (1994) och Maria Taube har samma syn på att blanda färg, att det är en viktig del av färganvändningen.

Problemområden och hur man handskas med problem

I den här delen tas de eventuella problem som pedagogerna ställs inför i sin verksamhet och hur man handskas med dem.

Waldorf

Pedagogerna menar att det i stort inte finns några problem i användandet av färg i verksamheten. Alla barn tycker om att rita och måla. Det som kan hända är att de mindre barnen inte vill måla men det beror inte på målandet i sig utan att barnet kanske har en dålig dag. Pedagogen sätter sig då ner med barnet och målar istället för barnet. Samtidigt som pedagog målar så talar hon/han med barnet om vad som händer på pappret och genom det så får barnet en färgupplevelse och det är det som är det viktiga i sammanhanget. En speciell händelse tog pedagog 1 upp och det var en pojke som inte ville måla och för att försöka komma tillrätt med det så skickade personalen med papper och färg hem. Hemma började han måla och det visade sig att pojken ifråga hade koncentrationssvårigheter vilket medföljde att han inte hade ro

att sitta ner och måla på förskolan. Efter att han provat några gånger hemma så gick det bättre på förskolan.

Reggio

De problem som kan uppstå är att barnet håller på med något annat just när de ska måla. Pedagog 1 berättade om en flicka som kom på morgonen och sa att hon inte ville måla den dagen. Pedagogen frågade varför och flickan svarade att hon hade en ny tröja. Om det är så att barnen inte vill måla av någon anledning så låter pedagogerna barnet slippa men är noga med att erbjuda barnet möjligheten att vara med. Pedagog 2 säger att hon berättar för barnen vad de kommer att göra och att det inte är farligt men att det kan bli kladdigt. Barnet får stå bredvid och iaktta det som händer under målningen och oftast så ansluter sig barnet och är med och målar. Det är viktigt man inte pressar dem utan ge dem en chans att känna sig för.

Jämförelse

Här ser jag en likhet mellan förskolorna där de båda anser att de flesta barnen vill måla och att det inte finns några stora svårigheter med färganvändning i förskolan. Det som skiljer dem åt är att på Waldorf sätter sig pedagogerna med barnet och målar och pratar med barnet medan Reggio låter barnet känna sig för.

Inspirationskällor – pedagogisk motivation

I den här delen beskrivs hur och varifrån pedagogerna får sin inspiration till sitt arbete med barnen i förskolan.

Waldorf

Sin inspiration får båda pedagogerna från Waldorfpedagogiken och pedagog 2 menar att man har inspirationen i sig själv och att deras traditioner hjälper dem att vara aktiva och kreativa.

Reggio

Inspirationen får pedagogerna mycket ifrån barnen och deras idéer men också från sig själva. De menar bägge två att de är kreativa och intresserade och det ger dem mycket inspiration att dela med sig av till barnen och de andra pedagogerna. De har också gemensamma träffar med andra pedagoger och de gör studiebesök på andra förskolor för att sporra varandra. Det finns böcker och tidskrifter som ger inspiration och nya idéer. Läroplanen finns med i deras arbetssätt.

Jämförelse

De bägge förskolorna använder sig båda av sin pedagogik som inspirationskälla och de anser på båda förskolorna att man ska lita på den egna kreativitet som man har inom sig.

Styrdokument i de olika förskolorna

Waldorf

Waldorfförskolan har en egen läroplan av kommunen godkänd läroplan men de kände även till Lpfö 98.

Reggio

Reggio Emilia förskolan följer Lpfö 98 men tolkar den utifrån Reggio Emilia pedagogiken.

Jämförelse

Reggio Emilia och de kommunala förskolorna använder sig av Lpfö 98 och allmänna råd. Reggiopedagogerna tolkar den utifrån den pedagogiken. De kommunala förskolorna tolkar också Lpfö98 utifrån de intressen som råder på förskolan.

Waldorfförskolan har en egen läroplan som enligt pedagogerna är godkänd av kommunen.

Sammanfattning av resultat

Efter att ha bearbetat och jämfört materialet så framkommer en del likheter mellan förskolorna. De två förskolorna arbetar mycket med färg i verksamheten och de utgår båda från de tre grundfärgerna som är röd, gul och blå. Genom att arbeta med dessa färger kan man enligt pedagogerna blanda och få fram olika färgnyanser och andra färger. Att få uppleva vad som händer om man blandar olika färger och få se vad som händer. Det främjar barnens fantasi enligt pedagogerna och det genom att de får syn på hur färg blir till och man kan prata med barnen om vilka saker som har den färgen man just blandat. De båda förskolorna avslutar målarpassen med att reflektera över målningarna. De talar med barnen om vad det gjorts och om det blev bra eller inte och varför det blev som det blev. Det finns många liknande sätt att tänka inom Waldorf och Reggio Emilia men de utövas på olika sätt.

Det finns även skillnader. Färgen kan användas till både terapeutiska områden som Waldorf se det men så användes inte färgen hos Reggio. Reggio använder färgen mer som ett sätt att locka barnen till verksamheten och för att få syn på det man gör. Färg kan användas som ett tidsfördriv men de här förskolorna lägger stor vikt vid att det är viktigt för barnen att få tillgång till färg och lära sig använda den. En är att Waldorf använder sig av färg i inredningen för att ge barnen goda förutsättningar för inläring. På Reggio Emiliaförskolan fann jag inte att de använde sig av färg på det sättet.

Diskussion

Litteraturen om barn och färganvändning pekar mot att det inte först och främst handlar om att avbilda och gestalta omvärlden utan att upplevelsen och intrycken är särskilt viktiga. Det finner jag stöd för i min undersökning av pedagogernas sätt att förstå området. Att arbeta med färg i förskolan är viktigt för att ge barnen en möjlighet att få uppleva vad färg är och vad man kan göra med den. Att som de förskolor jag valt att titta på, bara arbeta med grundfärgerna och låta barnen blanda själv är intressant för det ger i sig en upplevelse genom att prova själv och få syn på hur många olika nyanser det faktiskt finns.

Enligt Howard Gardner (2008) så är barns bildskapande som störst mellan 3-7 och efter 14 år. Däremellan så dalar den. Det är som en u-formad kurva. Gardner (2008) menar att barnens bilder mellan 3-7 är fantasifulla och unika och att det sedan dalar under några år för att sedan öka igen hos de ungdomar som fortsätter med bildskapande efter 14 år. Det finns forskare som anser att det här inte stämmer utan att det är som med andra ämnen att prestationsförmågan ökar vart efter åren går. Både Waldorf- och Reggio pedagogerna är av den uppfattningen att små barn är väldigt mottagliga och suger i sig de kunskaper som vi vuxna kan ge dem. Man kan inte utifrån detta säga hur det förhåller sig med äldre barn i och med att min studie gjordes inom förskolan men forskare menar att det är i de lägre åldrarna vi lägger grunden för ett fortsatt bildintresse.

Barnes (1987) skriver att många förskolor/skolor använder sig av färdigt material och mallar i bildundervisningen för att underlätta för sig själva och för att barnen ska få ett bra resultat. Men är det resultatet som är det viktiga eller är det den kreativa processen? Barnes (1987) menar i boken Lära barn skapa att det är själva processen som är viktig och stärker ett barn i sitt skapande. Att låta barnen utforska materialet som finns och få använda sin egen fantasi istället för att få ett material som bara kan bli en sak och alla blir likadana. Resultatet jag fick fram i min undersökning visar på att både Waldorf och Reggio är inne på samma linje som Barnes (1987), att det är den kreativa processen och utforskningen som är det väsentliga i bildskapandet. Reggionförskolan menar att slutresultatet har en viktig del i skapandet

men att vägen dit är fri och att det är tillåtet för barnen att skapa utifrån sina egna tankar. Att låta barnen få skapa främjar fantasin och ger dem en lustfylld upplevelse. Det kan jämföras med att få ett halvfärdigt material till tillexempel en påskkyckling där barnet endast behöver limma fast en hatt och näbb. Ett sådant material ger en stunds tidsfördriv och sedan inget mer, kan man däremot få måla eller trycka och välja materialet själv får man något mer med sig i sinnet.

Det händer ofta i förskolorna att materialet står i stängda skåp så att barnen inte ser att det finns. De får inte möjlighet att välja om de vill måla eller inte. Nordin Hultman (2008) beskriver de stora skillnaderna mellan de engelska och svenska förskolorna. För att barnen ska kunna utforska materialen så är det viktigt att de finns lätt tillgängliga för barnen. I de engelska förskolorna finns material som exempel vatten, färg, penslar och sand framme och tillgängligt för barnen medan vi i Sverige ofta har de "smutsiga" materialen högt upp eller undanstoppade. Vi har speciella rum för olika aktiviteter medan de engelska förskolorna i den här undersökningen har en mer öppen planlösning med materialet mer öppet. I den Reggio förskola jag besökte var det ungefär som i den här undersökningen och de engelska förskolorna.

Det fanns möjlighet till vattenlek inomhus och det var väldigt uppskattat av barnen. Det var inte en del av mina frågor utan det var något som jag upplevde under min rundvandring på avdelningen efter intervjuerna. Det var fyra barn som lekte och skrattade i den del av rummet som innehöll vattenutrustning. På Waldorf fanns inga sådana möjligheter men där fanns färger framme och barnen målade mycket under vistelsen på förskolan och så var det på Reggioförskolan med. Pedagogerna är inte rädda för att det ska bli smutsigt på golvet utan det är något man får ta i beräkning om det ska ha en bildskapande verksamhet. På en del förskolor blir målarrummen till förråd på grund av att pedagogerna känner att de inte har tillräckliga kunskaper om bildskapande och tror att de inte kan rita eller måla. Men om man utgår ifrån att det Barnes (1987) säger att det är själva processen och inte slutresultatet som är det väsentliga så kan alla vara med. Att låta barnen se att jag som pedagog inte är något proffs på att måla kan göra att barnen inte får prestationsångest inför målning. Man avdramatiserar det hela och alla kan känna sig trygga i situationen.

För att kunna visa föräldrarna vad deras barn kan och hur man arbetar med färg kan man som pedagog, enligt Kari Bakke (2006), använda sig av en kamera och göra en bildberättelse om till exempel "Nina fjorton månader". På det sättet kan man visa när hon målar med färg, vem hon leker med och vad hon pratar om. Att få det med sig hem som förälder bör vara givande. Att se vad barnet gjort under och att kunna prata om det hemma. Genom att dokumentera det som sker så ser man hela den kreativa processen och kan uppleva hur barnen engagera sig i arbetet, vilket man inte ser om man bara får se en slutprodukt. Det genomgående temat i det här arbetet är att själva processen är det som är det viktiga i arbetet med färg. Det är svårt att delge det till föräldrarna med bara ett slutresultat och då kan det här vara ett bra sätt att visa det på.

Ett färgpedagogiskt tänkande kan också kopplas till Lpfö 98. Förskolans mål för varje barn är där att varje barn får möjlighet att utveckla sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång, musik, dans och drama. Det står även att miljön ska vara öppen, innehållsrik och inbjudande och främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet. I allmänna råd står det att förskolans uppgift är att lägga grunden för ett livslångt lärande. I förskolan ska lek och skapande och barnens utforskande få stort utrymme, förskolan ska vara en plats där barnen känner sig trygga och får ha roligt och lära sig saker. I arbetet med färg kan barn erbjudas att få uppleva och att skapa utifrån sina egna tankar och därmed få bygga upp ett självförtroende genom att de får ett förtroende att prova själv.

Förslag på fortsatt forskning

Utifrån denna studie har flera tankar väckts hos mig om vidare forskning. Att gå vidare med en studie om hur barn påverkas av färg i inredningen i lokalerna. Om det påverkar barnen på något sätt och om, hur påverkas de? Ett annat område kan vara att undersöka hur barnen uppfattar arbetet med färg i förskolan. Om de har några tankar om varför de målar.

Källförteckning

- Askland, L & Sataøen S. (2003). Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt. Stockholm: Liber AB.
- Barnes, R. (1987). Lära barn skapa. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bendroth Karlsson, M. (1998). Bildskapande i förskola och skola. Lund: Studentlitteratur AB.
- Boyatzis, C. & Varghese, R. (1994). Children's Emotional Associations with Colors. Department of Child Development. California State University: Fullerton.
- Bostelmann, A. & Mattschull, H. (2005). Bananblått och hallongrönt: att måla med barn. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Bryman, A. (2002) Samhällsvetenskapliga metoder. Stockholm: Liber AB
- Codex. Regler och riktlinjer för forskning. Hämtat 2010-09-24, från codex <http://www.codex.vr/index.shtml>.
- Gedin, M & Sjöblom, Y. (1995). Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge. Stockholm: Bonnier utbildning AB.
- Gardner, H. (2008) Bildpedagogikens roll. www.growingpeople.se Hämtad 2010-09-10
- Löf Eriksson, M. (1993). Mera bildarbete: om skapande mångfald, glädje och nytta för skolbarnen i en undersökande pedagogik. Stockholm: Liber AB.
- Løkken, G., Haugen, S. & Røthle, M. (2006). Småbarnspedagogik: fenomenologiska och estetiska förhållningssätt. Stockholm: Liber AB.
- Nordin Hultman, E. (2004). Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande. Stockholm: Liber AB.
- Reed, M & Upington, D. (2009). Young Children's color Preferences in the Interior Environment. Springer Science business Media.LLC.

Ritter, C. (1997). Waldorfpedagogik. Stockholm: Liber AB.

Sisefsky, J. (2010). "Färg". www.ne.se Hämtad 2010-09-22

Skolverket, (1998). Läroplan för förskolan, Lpfö 98. Stockholm: Fritzes.

Skolverket, (2005). Allmänna råd, kvalitet i förskolan. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsradion (20081007) Hämta kraft: Maria Taube - konstens pedagogik

Vetenskapsrådet (2010). Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. <http://www.vr.se> Hämtad 2010-09-06

www.draknet.se. Hämtad 2010-09-15

Åsén, G (2008). Bildpedagogikens roll. www.growingpeople.se 20-09-10

Bilaga 1

Frågor till intervjun

Namn

År inom barnomsorgen

Utbildning

- 1) Finns det en medveten idé om hur barn använder färg hos dig?
- 2) Vilka är dessa?
- 3) Vilken betydelse har användningen av färg för barns utveckling?
- 4) Konkreta sätt att jobba utifrån idéerna
- 5) finns det några problem med att arbeta med färg, vilka?
- 6) Hur handskas ni med de problemen?
- 7) Vilket syfte har ni med ert färgarbete?
- 8) Hur får ni er inspiration?
- 9) Vilka styrdokument har ni som grund i ert arbete?
- 10) Vilka olika material använder ni i er verksamhet?